Santa Maria del Fiore katedraal

Santa Maria del Fiore katedraal (itaalia keeles *La cattedrale di Santa Maria del Fiore*, ladina keeles *Basilica Sanctae Mariae Floris*, Lille Maarja basiilika), ka **Firenze katedraal**, on toomkirik Firenzes, Itaalias. Santa Maria del Fiore on Euroopa suuruselt neljas kirik ning tänaseni kõrgeim ehitis Firenzes.

Katedraali nimi vihjab tõenäoliselt Firenze sümbolile, liiliale (*fiore* – lill) või siis linna endisaegsele nimele Fiorenza.

Santa Maria del Fiore on ehitatud basiilikana ja kujutab põhiplaanilt rooma risti. Ehitise mõõtmed on tohutud: pikkus 153 meetrit, laius 38 meetrit kitsamas ja 90 meetrit laiemas kohas. Ehitise kõrgus on samuti 90 meetrit.

Santa Maria del Fiore

Riik	Itaalia
Asukoht	Firenze Toscana
Ehituse algus	1296
Ehituse lõpp	1436
Koordinaadid	43° 46′ 24″ N, 11° 15′ 22″ E

Sisukord

Ehituslugu

Katedraali ehitamist alustati 1296. aastal Arnolfo di Cambio plaanide järgi. 1357 jätkas ja täiustas di Cambio projekti Francesco Talenti. Talenti lõplikud joonised eeldasid tohutusuure kaheksanurkse kupli ehitamist, mille jaoks asuti 1418. aastal projekteerijat otsima. 1420 kiideti heaks Filippo Brunelleschi lahendus ja alustati kupli ehitamist.

Uusgooti stiilis marmorfassaad valmis alles 1871–1887.

1436. aastal pühitseti Santa Maria del Fiore katedraali sisse.

Kuppel

Brunelleschi projekti järgi 1420. aastal alustatud kuppel valmis lõplikult 1463. aastal. Kuplikivid on laotud Rooma Pantheoni eeskujul isetoetuvalt marmorribide vahele kalasabamustrisse.

Interjöör

"Kristuse taevaminek". (Federico Zuccari

Kiriku sisemus jätab üsna lageda, koopaliku mulje. See on taotluslik.

Et kirikut rahastati peamiselt annetustest, siis võib kiriku interjööris kohata mitme suurannetaja, kuid ka lihtsalt väljapaistvate linnakodanike kujutisi.

Kiriku 16. sajandist pärineva keeruka mosaiikmustriga põranda kavandasid Baccio d'Agnolo ja Francesco da Sangallo.

Kabelid

Kiriku idapoolse otsa kolmes apsiidis asuvad igaühes viis kabelit. Kõigil kabelitel on suurt peakuplit kordavad väiksed kuplid.

Baptisteerium

Dante ja "Jumalik komöödia". Domenico di Michelino

Püha Johannese (San Giovanni) baptisteerium arvatakse olevat pärit 4. sajandist ja on üks Firenze vanimaid hooneid. Kunstiajaloos on olulised baptisteeriumi kolm portaali, nende võimsad reljeefidega pronksuksed.

Lõunaportaali uksetahvlite (algselt idaportaal) autor on Andrea Pisano, see valmis 1330–1336. Ust kaunistavad 28 paneeli, neist ülemisel 20-l on kujutatud stseenid Ristija Johannese elust, alumisel 8-l on kujutatud voorusi.

Põhjaportaali (algselt paigutati idaportaalile Pisano uste asemele) uste kujundamiseks korraldati 1401. aastal konkurss, tähistamaks linna vabanemist katkust. Algne teema oli Iisaku ohverdamine. Selle võitis tollal 21-aastane Lorenzo Ghiberti. Uksed valmisid 1424. 28 paneelist ülemised 20 kujutavad stseene Uuest Testamendist, alumistel on kujutatud neli evangelisti ja neli kirikuisa: Hieronymus, Augustinus, Ambrosius ja Gregorius.

Kolmandad, algusest peale idaportaalile mõeldud uksed valmistas samuti Lorenzo Ghiberti oma töökojaga, kus muuhulgas töötasid Michelozzo ja Benozzo Gozzoli. 27 aastaga valmis 10 paneeli stseenidega Vanast Testamendist. Kui eelmised paneelid olid oma kujunduselt gootipärased, siis idaportaal on teostatud juba renessanss-stiilile omaseid võtteid kasutades. Igal paneelil on simultanistlikult kujutatud pikemat jutustust ja sündmusi mõne piiblitegelase eluloost. Ka on kasutatud perspektiivi edasiandmise erinevaid võtteid. 1452. aastal valminud uksed said Michelangelo käest hüüdnime "Paradiisiväravad", mis on kasutusel tänapäevani.

Praegustel ustel on väljas reljeeftahvlite koopiad; originaalid asuvad Toomkiriku muuseumis.

Kampaniil

Toomkiriku kellatorni kavandas 1334. aastal Giotto; valmis see aga alles 1359 ehk 22 aastat pärast meistri surma. Kampaniil on 85 m kõrge ja seega vaid pisut kuplist madalam.

Kellatorni teisel korruse Andrea Pisano reljeefid kujutavad inimese loomist ning allegooriaid kunstist ja käsitööst. Reljeefid on koopiad Toomkiriku muuseumis hoitavatest originaalidest. Kellatorn on kaunistatud valge, rohelise ja roosa Toscana marmoriga.

Välislingid

Santa Maria del Fiore katedraal (https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Cattedrale_di_Santa_Maria_del_Fiore_(Florence)?uselang=et) – pildid, videod ja helifailid Wikimedia Commonsis

- Firenze toomkiriku ajaloo kirjeldus (http://www.oldandsold.com/articles26/florence-4.shtml) (inglise keeles)
